

2547 SAYILI YÜKSEK ÖĞRETİM KANUNU VE ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARIN ÜNİVERSİTELERE DEVREDİLMESİ (1)

HIGHER EDUCATION LAW NO 2547 AND DEVOLUTION OF TEACHER TRAINING INSTITUTIONS TO UNIVERSITIES

Yrd. Doç. Dr. Abidin DAĞLI

Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
dagli@dicle.edu.tr

Özet

1982 yılının ortalarına kadar öğretmen yetiştiren ve istihdam eden Milli Eğitim Bakanlığı idi. 20 Temmuz 1982 tarihinde çıkan 41 sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile öğretmen yetiştiren bütün yüksek öğretim kurumları üniversitelere devredilerek, öğretmen yetiştirme işi yeni bir yapı ve statüye kavuşturulmuştur. Bu yeni sistemde, ilköğretime öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitüleri Eğitim Yüksek Okulu; genel ve mesleki ortaöğretime öğretmen yetiştiren Yüksek Öğretmen Okulları Eğitim Fakültesi; Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu ve Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu Mesleki Eğitim Fakültesi; Teknik Yüksek Öğretmen Okulları Teknik Eğitim Fakültesi; Yüksek İslam Enstitüleri İlahiyat Fakültesi adıyla yeniden teşkilatlandırılmışlardır. Bundan böyle öğretmeni üniversite yetiştirmekte, Milli Eğitim Bakanlığı istihdam etmektedir. 25 Temmuz 1982 yılında iki yıllık Eğitim Enstitüleri "Eğitim Yüksek Okulu" adıyla üniversite çatısı altına alınmıştır. 23.5.1989 tarihinde, Yüksek Öğretim Kurulu kararıyla iki yıllık Eğitim Yüksek Okullarının öğrenim süresi 1989-90 öğretim yılından itibaren 4 yıla çıkarılmış ve daha sonra da 3.7.1992 tarihinde Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü haline getirilmişlerdir. MEB tarafından, 1996 yılında toplam sınıf öğretmeni ihtiyacı 22.075 olarak belirtilirken üniversitelerden mezun olan sınıf öğretmeni sayısı 3.910 seviyesinde kalmıştır. MEB bu açığı kapatmak için liseye branş öğretmeni olarak yetişen üniversite mezunlarını ve diğer fakülte (veteriner, ziraat, hukuk, siyasal, fen fakültesi vb.) mezunlarını sınıf öğretmeni olarak atanması gibi pedagojik yönden uygun olmayan alternatif önlemler almaya başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yetiştirme, okul öncesi öğretmeni, sınıf öğretmeni.

Abstract

It was the Ministry of National Education which had been training and employing teachers until the middle of 1982. All the higher education institutions, which had trained teachers, were devolved on universities by the No.41 Decree, which had been legislated at the date of 20th July 1982, regarding the Organizations of Higher Education Institutions. In this way the matter of teacher training has been retrieved a new constitution and status. In this new system, Education Institutes, which had trained teachers for primary schools, were renamed Education Higher Schools, Higher Teacher Training Schools, which had trained teachers for general and vocational secondary schools, were renamed Faculty of Education, Girls' Technical Higher Teacher Training Schools, Commercial-Tourism Higher Teacher Training Schools and Industrial Arts Higher Teacher Training Schools were renamed Faculty of Vocational Education, Technical Higher Teacher Training Schools were renamed Faculty of Technical Education and Higher Islamic Institutes were renamed Faculty of Theology, by these new names they reorganized. Since then, university has been training and the Ministry of Education has been employing the teacher. On 25th July 1982, two-

¹ Bu çalışma, 17-18. 03. 2004 tarihlerinde Milli Eğitim Bakanlığı ile Dicle Üniversitesi'nin işbirliği sonucunda 16 Mart Öğretmen Okullarının 156. Kuruluş yılı dönümü kutlama programı münasebetiyle düzenlenen ve MEB. Öğret. Yet. ve Eğit. Gen. Müdürü, Öğret. Yet. ve Eğit. Gen. Müd. Yrd., Öğret. Yet. ve Eğit. Gen. Müd. Şb. Müd., Öğret. Yet. ve Eğit. Gen. Müd. Dai. Bşk., Personel Gen. Müd. Dai. Bşk. ve bununla birlikte 81 İlin Anadolu Öğretmen Lisesi yöneticilerin katıldığı "Anadolu Öğretmen Liseleri Okul Gelişim Modeli ve Toplam Kalite Yönetimi (TKY) Uygulamaları" panelinde sunulmuştur. Bu çalışmada, öğretmen yetiştirme konusu, öğretmen yetiştiren kurumlarının yeniden yapılandırılması sürecine kadarki olan gelişmelere değinilmiştir. Ayrıca bu çalışma, 6-9 Temmuz 2004 tarihinde İnönü Üniversitesi tarafından düzenlenen XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında bildiri olarak sunulmuş, daha sonra gözden geçirilmiş ve kısmen geliştirilmiştir.

year duration Institutes of Education were assembled under the university by the name of “Education Higher Schools”. At 23.5.1989, education duration of two-year period Education Higher Schools were extended to four-year period since 1989-90 academic year and then at 3.7.1992 it became a Classroom Teaching department at Faculty of Education by the decision of The Council of Higher Education. While it was stated in 1996 by the Ministry of National Education that the need of total classroom teacher was 22.075, the number of graduated classroom teacher was 3.910. In order to supply this lack the Ministry of National Education started to take alternative precautions which was not suitable for pedagogical aspect like appointment of branch teachers, who had been trained for high schools, and graduates of other faculties (like faculties of vet, agriculture, law, politic science, science, etc.) as a classroom teacher .

Keywords: Teacher training, preschool teacher, classroom teacher.

GİRİŞ

Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk, “öğretmenler, yeni nesil sizlerin eseri olacaktır” derken, Türk insanının eğitiminde, en önemli görevi öğretmenlere yüklemiştir. Cumhuriyet tarihimizde, Köy Enstitülerinden başlayarak, öğretmen yetiştirme konusunda önemli adımlar atılmasına rağmen, zaman zaman öğretmen yetiştirme konusundaki yenilik ve reform girişimlerinde geç kalınmıştır.

Bilindiği gibi, 1982 yılının ortalarına kadar öğretmen yetiştiren ve istihdam eden Milli Eğitim Bakanlığı idi. 20 Temmuz 1982 tarihinde çıkan *41 sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* ile, öğretmen yetiştiren bütün yüksek öğretim kurumları üniversitelere devredilerek, öğretmen yetiştirme işi, yeni bir yapı ve statüye kavuşturulmuştur.

Bu yeni sistemde, ilköğretime öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitüleri *Eğitim Yüksek Okulu*; genel ve mesleki ortaöğretime öğretmen yetiştiren Yüksek Öğretmen Okulları *Eğitim Fakültesi*; Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu ve Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu Mesleki *Eğitim Fakültesi*; Teknik Yüksek Öğretmen Okulları *Teknik Eğitim Fakültesi*; Yüksek İslam Enstitüleri *İlahiyat Fakültesi* adıyla yeniden teşkilatlandırılmışlardır. Bundan böyle, öğretmeni üniversite yetiştirmekte, Milli Eğitim Bakanlığı istihdam etmektedir.

Okul öncesi eğitim alanına öğretmen yetiştiren kurumlar, 2547 sayılı yasa ile ön lisans ve lisans düzeyinde öğretim uygulayan üniversiteler, kuruluş kimliğine kavuşmuştur. Böylece bu kuruluşlar, uygulamalı ve kuramsal çalışmalara ağırlık vermek suretiyle daha nitelikli öğretmen yetiştirme çabası içine girmişlerdir (Çoban, 1999).

2 Temmuz 1992 yılında 3797 sayılı kanunun 9. maddesine göre Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

2004 yılında, 30 dolayında okul öncesi eğitimi öğretmeni yetiştiren bölüm olmasına karşın, bu bölümlerden mezun bulunanların açığı kapatmaya yetmeyeceği düşünülmektedir. “MEB ile Anadolu Üniversitesi arasında 25.01. 2000 tarihinde yapılan protokol ile “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirme” projesi başlatılmıştır” (MEB, 2001).

Bu projede ön görülen; kız meslek liseleri çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünden mezun olan öğrenciler, öncelikle üniversite sınavına girip 105 ve daha üstü puan aldıklarında, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinde ön lisans eğitimine başlayacaklardır, aynı zamanda buldukları yerleşim birimlerinde, mevcut mevzuata göre *kadrosuz usta öğretici* olarak görevlendirilebileceklerdir. Ön lisans-tan sonra *usta öğretici*, lisanstan sonra ise *okul öncesi eğitimi öğretmeni* olarak atanabileceklerdir. Bu proje üç yıl olarak düşünülmesine karşın, gereksinim duyulduğunda uzatılması söz konusu olabilecektir.

25 Temmuz 1982 yılında, iki yıllık Eğitim Enstitüler "Eğitim Yüksek Okulu" adıyla üniversite çatısı altına alınmıştır. 1983 yılında toplam 17 olan Eğitim Yüksek Okullarının sayısı, 1984 yılında 20'ye, 1986 yılında 21'e, 1987 yılında 22'ye, 1989 yılında 23'e ve 1990 yılında da ise 24'e çıkmıştır (<http://www.ogretmenlersitesi.com>).

Tüm seviyelerdeki öğretmenlerin en az lisans öğrenimi görmelerini öngören 23.5.1989 tarihinde, Yüksek Öğretim Kurulu kararıyla iki yıllık Eğitim Yüksek Okullarının öğrenim süresi 1989-90 öğretim yılından itibaren 4 yıla çıkarılmış ve daha sonra da 3.7.1992 tarih ve 3837 sayılı kanunla Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü haline getirilmişlerdir. Eğitim yüksek okulların süresi dört yıla çıkarıldıktan sonra, okul öncesi eğitim, yan alan olarak programlarda yer aldığı gibi, mevcut eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümü programlarında da yer almıştır (<http://www.ogretmenlersitesi.com>).

Eğitim Fakülteleri içindeki Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinin sayısı 1992 yılında 24 iken, bu sayı 1993 yılında 29'a, 1994 yılında 37'ye, 1995 yılında 41'e, 1997 yılında ise 54'e ulaşmıştır (<http://www.ogretmenlersitesi.com>).

2006 yılında, ülkemizde 53 Devlet Üniversitesi, 23 de Vakıf Üniversitesi bulunmaktadır. 53 Devlet Üniversitesinde toplam 60 Eğitim Fakültesi ve bir tane de eğitim bilimleri fakültesi bulunmaktadır. 23 Vakıf Üniversitesinde ise toplam 5 eğitim fakültesi bulunmaktadır (<http://www.yok.gov.tr>). Her bir eğitim fakültesinin ve eğitim bilimleri fakültesinin bünyesinde bir sınıf öğretmenliği bölümünün varlığı kabul edilirse, toplam 66 sınıf öğretmenliği bölümü olduğu söylenebilir.

1989 yılında eğitim süresinin 4 yıla çıkarılması ve 1992 yılında da Eğitim Fakülteleri bünyesinde bölüm haline getirilmesi sonucu, sınıf öğretmeni yetiştiren programlar yeniden düzenlenmiş ve gerek alan derslerine, gerekse öğretmenlik mesleğine hazırlayıcı formasyon derslerine daha fazla zaman ayrılmıştır. Sınıf öğretmeni yetiştiren programların eğitim süresinin 4 yıla çıkartılması ilkökul öğretmeninin daha kaliteli yetiştirilmesine yönelik önemli bir çaba olarak görülmekle birlikte, aynı zamanda önemli bir sorunu da beraberinde getirmiştir. Önceden 2 yılda yetişen ilkökul öğretmeni, bu değişiklikle 4 yılda yetişmeye başlamış ve böylece Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinin mezun ettiği öğretmen sayısı yarıya düşmüştür (<http://www.ogretmenlersitesi.com>).

Ayrıca, 1989-90 öğretim yılında öğrenime başlayan öğrenciler ancak, 1992-93 öğretim yılında mezun olabildikleri için arada geçen sürede mezun olan öğretmen sayısında önemli düşüşler olmuştur. Sonuç olarak bu yapısal değişiklik, diğer bazı etkenlerle birlikte (emekliliğin özendirilmesi, ilköğretim okulları sayısının artması, Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinin ve kontenjanlarının ihtiyaç oranında arttırılmaması gibi) öğretmen ihtiyacının karşılanmasında önemli bir soruna yol açmış ve MEB, sınıf öğretmeni ihtiyacının karşılanmasında liseye branş öğretmeni olarak yetişen üniversite mezunlarının ve diğer fakülte (veteriner, ziraat, hukuk, siyasal, fen fakültesi vb.) mezunlarının sınıf öğretmeni olarak atanması gibi pedagojik yönden uygun olmayan alternatif önlemler almaya başlamıştır. MEB tarafından 1996 yılında toplam sınıf öğretmeni ihtiyacı 22.075 olarak belirtilirken, üniversitelerden mezun olan sınıf öğretmeni sayısı 3.910 seviyesinde kalmıştır (<http://www.ogretmenlersitesi.com>).

1982 yılındaki yeniden yapılanma ile Eğitim Fakülteleri, daha çok *ortaöğretim öğretmeni* yetiştirmeye yönelmişler ve ilköğretim II. kademe öğretmeni yetiştirmeyi önemsememişlerdir. Bunun sonucu, MEB, lise öğretmenliği programlarından mezun olan öğretmenleri bu düzeyde de işe almak zorunda kalmış, ancak bu durum uygulamada çeşitli problemleri beraberinde getirmiştir. Sadece bir branşta (fizik, tarih gibi) yetişen öğretmenler, ilköğretim II. kademedeki yer alan fen bilgisi, sosyal bilgiler gibi dersleri öğretmekte zorlanmışlar ve çoğu durumda bu düzeyde öğretmenlik yapmak istememişlerdir. Sınıf öğretmenliği bölümü ise ilköğretimin ilk beş yılına öğretmen yetiştirdiği için, ilköğretimin II. kademedeki öğretmen açığının kapatılmasına bir katkıda bulunamamıştır (<http://www.ogretmenlersitesi.com>).

Özellikle sınıf öğretmenliği alanında Eğitim Fakültelerinin artan ihtiyacı karşılayacak düzeyde öğretmen yetiştirememeleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nı gerekli formasyondan geçmemiş binlerce üniversite mezununu, sınıf öğretmeni olarak atamak zorunda bırakmıştır.

Dağlı (1998a) tarafından 1998 yılında yapılan “İlköğretim Denetmenlerinin Algılarına Göre İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlikleri” konulu bir araştırmada, Eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği bölümü ile diğer fakülte (veteriner, ziraat, hukuk, siyasal, fen fakültesi vb.) ve yüksek okullardan (su ürünleri vb.) mezun olan ve ilköğretim okullarının I. kademesinde görev yapan öğretmenlerin, belli boyutlardaki yeterliklerine ilişkin denetmen algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, Diyarbakır, Elazığ, Malatya, Bingöl, Muş, Tunceli ve Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde görevli 70 ilköğretim okulu denetmenine anket uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucunda aşağıdaki bulgular saptanmıştır:

1. Eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olan ve halen ilköğretim okullarının I. kademesinde görevli bulunan öğretmenlerin **“alan bilgisi boyutunda** (dersin amaçlarını-hangi davranışların kazandırılacağını- açıklayabile; bir disiplin olarak konu alanına hakim olabile; kendi alanın ilgili görüldüğü diğer alanlardan farklı ve benzer olan yanlarına inceliklerine açıklık getirebilme; derslerde, konularla ilgili farklı görüşlere yer verebilme; dersle ilgili konuları farklı yaklaşımların ışığında inceleyebilme; derslerde konuyla ilgili öğrenci sorularını doyurucu bir biçimde yanıtlayabilme; derslerde konularla ilgili önemli noktalara açıklık getirebilme), **öğretim yöntemleri boyutunda** (derslerle ilgili konuları açık ve anlaşılır bir dille sunabilme; dersleri planlı olarak işleyebilme; ders işleme biçiminin planlanmasında öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alabilme; değişik öğretim yöntem ve tekniklerini kullanabilme; değişik öğretim araç ve gereçlerini öğrenme ortamına uygun ve etkili olarak kullanabilme -model, slayt, harita vb-; zamanı etkili olarak kullanabilme; yazı tahtasını düzenli olarak kullanabilme; öğrenci sorularına gereken önemi verebilme; öğrencilerin konuyla ilgili açıklamalarının yanlış ya da eksik yanlarını belirleyebilme; öğrencilerin konuyla ilgili açıklamalarındaki eksiklikleri tamamlama, yanlışlıkları düzeltebilme; öğrencilerin konuyla ilgili doğru açıklamalarını pekiştirebilme; öğrencilerle sınıf ortamında sözel olmayan –göz, jest, mimik vb- iletişim kurabilme; öğrencilerin derse ilgisini canlı tutabilme; öğrencilere, etkili öğrenme ve çalışma yolları ile ilgili önerilerde bulunabilme; öğretimde bireysel farklılıkları dikkate alabilme; öğrencileri, konularla ilgili düşüncelerini açıklamaya ve soru sormaya özendirilebilme), **ölçme ve değerlendirme boyutunda** (yerinde ve zamanında sınav yapabile; öğrenci başarısını değerlendirmede uygun ölçütler kullanabilme; sınav sonuçlarını objektif olarak değerlendirebilme; ölçme ve değerlendirmeyi öğretimi geliştirici bir araç olarak kullanabilme; sınavların geçerlik ve güvenilirliğini sağlamada, yanıt anahtarı, puanlama çizelgesi vb. araçları kullanabilme), **insan ilişkileri boyutunda** (diğer öğretmenler ile uyumlu ilişkiler içinde olabile; öğrencilerle arkadaşça ve işbirliği içinde çalışabilme; sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerle ilgili kararların verilmesinde öğrenci katılımını sağlayabilme; öğrenci ilişkilerinde karşılıklı güven ve saygı-sevgi ortamı yaratabilme; öğrencilerin içten çaba ve katkılarına değer verebilme; öğrenciler tarafından düzenlenen akademik ve sosyal etkinliklere ilgi gösterebilme) “kısmen yeterli” ve **araştırma boyutunda** (öğrencilerde, araştırmacılık bilincinin ve yaratıcılığın gelişmesini özendirilebilme; alanıyla ilgili bilgi ve beceriler bakımından kendisini sürekli yenileyip geliştirebilme; öğretim teknikleri sırasında bilimsel –açık, samimi, ön yargısız, şüpheli vb- davranabilme; alanıyla ilgili araştırma ve yayınları izleyip, öğrencilere duyurabilme; kendi kendilerine öğrenebilmeleri için öğrencileri cesaretlendirebilme; öğrencileri, kendi kendilerine problem çözmeye yönlendirebilme) “pek yeterli değil” derecesinde olduğu saptanmıştır.

2. Diğer fakülte ve yüksek okullardan mezun olan ve halen ilköğretim okullarının I. kademesinde görevli bulunan öğretmenlerin ise, **“alan bilgisi, öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, araştırma ve insan ilişkileri** boyutlarında “pek yeterli değil” derecesinde olduğu saptanmıştır.

3. “Araştırma” boyutuyla ilgili değerler her iki grupta da, diğer boyutlara göre daha yetersiz olarak ortaya çıkmıştır.

Dağlı (1998b) tarafından yine, 1998 yılında yapılan “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Algılarına Göre İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yeterlikleri” konulu bir araştırmada ise, Eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği bölümü ile diğer fakülte ve yüksek okullardan mezun olan

ve ilköğretim okullarının I. kademesinde görev yapan öğretmenlerin, belli boyutlardaki yeterliklerine ilişkin müdür algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, Diyarbakır il merkezindeki 53 ilköğretim okulunda görevli 53 okul müdürüne anket uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucunda aşağıdaki bulgulara varılmıştır:

1. Eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olan ve halen ilköğretim okullarının I. kademesinde görevli bulunan öğretmenlerin “*alan bilgisi, öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, araştırma ve insan ilişkileri*” boyutlarında “oldukça yeterli” derecesinde olduğu saptanmıştır.

2. Diğer fakülte ve yüksek okullardan mezun olan ve halen ilköğretim okullarının I. kademesinde görevli bulunan öğretmenlerin ise, “*alan bilgisi, öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, araştırma ve insan ilişkileri*” boyutlarında “kısmen yeterli” derecesinde olduğu saptanmıştır.

3. “*Araştırma*” boyutuyla ilgili değerler her iki grupta da, diğer boyutlara göre daha yetersiz olarak ortaya çıkmıştır.

Görüldüğü gibi, ilköğretim denetmen ve müdürlerinin algılarına göre, sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olup ve halen ilköğretim okullarında görevli bulunan öğretmenlerin, diğer fakülte ve yüksek okullardan mezun olup ve halen ilköğretim okullarında görevli bulunan öğretmenlerden daha fazla yeterli olduğu söylenebilir. Öğretmen yeterliklerine ilişkin **denetmen** ve okul **müdürlerinin** algıları arasındaki fark ise, denetmenlerin öğretmen yeterlilikleri konusunda daha fazla bir beklentiye sahip oldukları ve bu konuda daha duyarlı oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Oral (2000) da, 1997-1998 öğretim yılında “Alan Dışından Mezun Olup, Sınıf Öğretmenliğine Atanan Öğretmenlerin Sınıf Öğretmenliğindeki Durumlarının Değerlendirilmesi” konulu bir araştırma yapmıştır. Sınıf öğretmenliği alanı dışında herhangi bir alandan mezun olup, Diyarbakır ilinde görev yapmakta olan 322 öğretmene anket uygulanmıştır. Araştırmada, Veteriner, Ziraat, Mühendislik Fakülteleri, Su Ürünleri Yüksek Okulu vb. alanlar *Fen Bilimleri Alanı* olarak; Hukuk, Siyasal, İktisadi ve İdari Bilimler vb. alanlar ise *Sosyal Bilimler Alanı* olarak tanımlanmaktadır.

Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre, sınıf öğretmenliğinde kalma ya da ileride kendi branşlarına geçme konusundaki tercihlerine ilişkin görüşleri mezun oldukları alana göre incelendiğinde şunlar görülmektedir:

1. Eğitim Fakültesi mezunlarının %61.8’i ,

2. Fen Edebiyat Fakültesi mezunlarının %54’ü,

ileride mutlaka branş öğretmenliğine ya da branşıyla ilgili bir mesleğe geçmek istediklerini belirtmektedirler.

3. Fen Bilimleri Alanında mezun olanların %52.9’u ve

4. Sosyal Bilimler alanında mezun olanların ise %47.4’ü branş öğretmenliğine ya da branşıyla ilgili mesleğe geçmek istediklerini ancak sınıf öğretmeni olarak da kalabileceklerini belirtmektedirler.

Yukarıda, adı geçen araştırmaların sonuçlarına dayanılarak şu öneriler ileri sürülebilir:

1. Değişik fakülte ve yüksek okullardan mezun olup, ilköğretim I. kademeye (sınıf öğretmenliğine) ve eğitim fakültelerinin branş (fizik, tarih gibi) öğretmenliğinden mezun olan ve ilköğretim I. ve II. kademeye öğretmen olarak atanmış olan öğretmenlerin tedricen yatay geçişle esas alanlarına/branşlarına dönmeleri bir plana bağlanmalıdır

2. Eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği bölümü ile diğer fakülte ve yüksek okullardan mezun olup ve halen ilköğretim okullarının I. kademesinde görevli bulunan öğretmenleri “alan bilgisi, öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, araştırma ve insan ilişkileri” boyutlarında “*çok yeterli*” duruma getirebilmek için denetmen ve uzman kişilerce okul çapında özel programlar uygulanmalı veya bu öğretmenlere yine denetmen veya uzmanlarca hizmet-içi eğitim programları düzenlenmelidir.

Kaptan ve diğerlerine göre, öğretmen yetiştirme işinin bütünüyle üniversitelere devredilmesi, başlangıçta ilgili çevrelerce olumlu karşılanmıştı. Hatta bu devir işi gerçekleştirilmeden yaklaşık iki yıl kadar önce yapılan bir araştırma sonucuna göre; öğretmen yetiştiren kurum öğretmenlerinin %94'ü, eğitim bilimcilerin %94.62'si, Milli Eğitim Bakanlığı üst düzey görevlilerinin de %92'si, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen yetiştiren yüksekokulların üniversiteler kapsamına alınması gerektiği görüşünde birleşmişlerdir (Aktaran: Duman, 1991).

23-26 Haziran 1981 tarihinde toplanan X. (M.E.B. 1991a) ve 8-11 Haziran 1982 tarihinde toplanan XI. (M.E.B., 1991b) Milli Eğitim Şuralarında öğretmen yetiştirme konusuyla ilgili komisyon raporlarının görüşülmesi sırasında da, ortaya çıktığı gibi, öğretmen yetiştiren yüksek okulların akademik bir yapı ve işleyişe kavuşturulmaları konusunda tam bir görüş birliği vardı. Bunu sağlamanın yolu ise öğretmen yetiştiren yüksek okulları üniversite kapsamına almak idi. Ancak, yine XI. Milli Eğitim Şurasında belirtildiği gibi, bu konuda bazı endişeler de duyulmuyor değildi. Söz konusu endişeler, üniversiteler içinde öğretmenlik havasının sağlanması, kaliteli öğretim elemanı temini ve yetiştirilmesi konularında yoğunlaşmaktaydı.

Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının üniversitelere bağlanmasından sonra da benzeri görüşlerin ortaya atıldığı görülmektedir. Öğretmen yetiştirmedeki bu yeni düzenleme bir DPT raporunda, öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesine yönelik verilmiş bir karar olarak yorumlanırken, Kaptan, da bu düzenlemeyi, eğitimin bir bilim, öğretmenliğin bir meslek olduğunun tescili konusunda, gerek bilimler platformunda, gerekse Türk Kamuoyunda etkili bir olay olarak nitelendirmektedir (Aktaran: Duman, 1991).

Variş da, bu yeni düzenlemenin beklenen ve gerekli olan bir uygulama olduğunu belirtirken, bir geçiş planı yapılmadan uygulamaya başlanılmasının, başta öğretim elemanı sıkıntısı olmak üzere, bazı sorunlar ortaya çıkardığını açıklamaktadır. Koçer ise, öğretmen yetiştirmenin üniversitenin temel fonksiyonları arasına alınmış olmasını, öğretmenliğin nitelikçe yükseltilmesine imkan hazırladığını belirtmektedir (Aktaran: Duman, 1991).

XI. Milli Eğitim Şurasından (8-11 Haziran 1982) altı yıl kadar sonra Türk Eğitim Sistemi; yüksek öğretim, öğretmen yetiştirme, eğitimde yeni teknolojiler, Türkçe ve yabancı dil eğitim ve öğretimi, eğitim finansmanı, öğretim programları gibi yüklü bir gündemle 18-22 Temmuz 1988 tarihleri arasında toplanan XII. Milli Eğitim Şurası'nda (M.E.G.S.B., 1989) ele alınan konular arasında, *öğretmen yetiştirme problemi* de bulunmaktadır. Bu Şura, üniversitede öğretmen yetiştirme uygulamasına geçilmesinden altı yıl

sonra yapılmış ve yeni sistemin geniş bir eğitimci ortamında tartışılmasına imkân hazırlamış olması yönünden önemlidir. Bu Şurada, “Öğretmen Yetiştirme” konularında özetle şu kararlar alınmıştır.

1. Öğretmen yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının programlarında yer alan genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ağırlık ve muhtevalarında paralellik sağlanmalıdır.

2. Eğitim programları, değişen ve gelişen şartlara göre ele alınmalı, mevcut programlardaki ders çeşidi ve haftalık ders saatleri azaltılmalıdır.

3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarını, uygulama okullarında veya Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili üniversitenin işbirliği sonucunda seçilecek olan uygulama okullarında daha uzun süreli yapmaları için gerekli tedbirler alınmalıdır.

4. Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumları, eğitim programlarını, bilim ve teknolojiye gelişmelere ve toplumun ihtiyaçlarına uygun olarak sürekli geliştirme sürecine tabi tutmalıdır.

5. Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarına yeterli sayı ve nitelikte öğretim elemanı yetiştirmek amacıyla bir proje geliştirilmelidir.

15-17 Haziran 1995 (M.E.B.,1996) tarihleri arasında Ankara Başkent Öğretmenevi’nde yapılan “Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği Toplantısı”nda , “Öğretmen Yetiştirme İle İlgili Öneriler” başlığı altında özetle aşağıdaki öneriler alınmıştır:

1. Öğretmen yetiştirme bir bütünlük içinde ele alınmalı, bilimsel ve sanatsal esaslara dayandırılmalıdır, çağdaş teknolojiler, çeşitli yöntem, ortam ve stratejiler kullanılarak uygulamalı biçimde yapılmalıdır,

2. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile yükseköğretim kurumları programları arasında paralellik sağlanmalı,

3. Öğretmen yetiştirme programları sürekli olarak ihtiyaçlara göre geliştirilmeli ve güncelleştirilmeli,

4. Öğretmenlik meslek bilgisi derslerine, eğitim programlarında gereği kadar yer ve önem verilmeli ve bu dersler ilgili alanda yetişmiş öğretim elemanlarınca yürütülmeli,

5. Öğretmenlik uygulaması, seçilmiş ve özel önem verilerek gerçekleştirilmeli,

6. İş yeri stajına ilk yıldan itibaren başlanmalı,

7. Eğitim ve öğretimin gerektiği düzeyde; araç-gereç, öğretim malzemesi vb. sağlanmalı,
8. Öğretmenlerin lisansüstü öğrenim görmeleri teşvik edilmeli,
9. Milli Eğitim Bakanlığının öğretmen ihtiyacı ile öğretmen yetiştiren kurumlara alınacak öğrenci sayısı arasında paralellik sağlanmalı,
10. Her eğitim fakültesi sadece kendi bünyesinde yer alan öğretmenlik alanlarında öğretmenlik formasyon programı açabilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1982 yılının ortalarına kadar öğretmen yetiştiren ve istihdam eden Milli Eğitim Bakanlığı idi. 20 Temmuz 1982 tarihinde çıkan *41 sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* ile öğretmen yetiştiren bütün yüksek öğretim kurumları üniversitelere devredilerek, öğretmen yetiştirme işi yeni bir yapı ve statüye kavuşturulmuştur. Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının üniversitelere bağlanması, “eğitimin bir bilim, öğretmenliğin bir meslek olduğunun tescili konusunda, gerek bilimler platformunda, gerekse Türk kamuoyunda etkili bir olay olarak nitelendirilebilir ve bu uygulamanın beklenen ve gerekli olan bir uygulama olduğu” söylenebilir.

Daha önce de ileri sürüldüğü gibi, MEB tarafından 1996 yılında toplam sınıf öğretmeni ihtiyacı 22.075 olarak belirtilirken, üniversitelerden mezun olan sınıf öğretmeni sayısı 3.910 seviyesinde kalmıştır (<http://www.ogretmenlersitesi.com>). Bu açıklığı kapatmak için de sınıf öğretmenliği bölümü dışından diğer fakültelerden (veteriner, ziraat, hukuk, siyasal, fen fakültesi vb.) bu açıklık kapatılmaya çalışılmıştır.

Yine 1982 yılındaki yeniden yapılanma ile Eğitim Fakülteleri daha çok *ortaöğretim öğretmeni* yetiştirmeye yönelmişler ve ilköğretim II. kademe öğretmeni yetiştirmeyi önemsememişlerdir. Bunun sonucu, MEB lise öğretmenliği programlarından mezun olan öğretmenleri bu düzeyde de işe almak zorunda kalmış, ancak bu durum uygulamada çeşitli problemleri beraberinde getirmiştir. Sadece bir branşta (fizik, tarih gibi) yetişen öğretmenler, ilköğretim II. kademedeki yer alan Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler gibi dersleri öğretmekte zorlanmışlar ve çoğu durumda bu düzeyde öğretmenlik yapmak istememişlerdir (<http://www.ogretmenlersitesi.com>). Bu sonuçlara dayanılarak şu öneriler ileri sürülebilir:

1. Öğretmen yetiştirme konusunda yeni bir uygulamaya geçerken mutlaka bir geçiş planı yapılmalıdır.

2. Değişik fakülte ve yüksek okullardan mezun olup, ilköğretim I. kademeye (sınıf öğretmenliğine) ve eğitim fakültelerinin branş (fizik, tarih gibi) öğretmenliğinden mezun olan ve ilköğretim I. ve II. kademeye öğretmen olarak atanmış öğretmenlerin tedricen yatay geçişle esas alanlarına/branşlarına dönmeleri bir plana bağlanmalıdır.

3. "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirme" ihtiyacını karşılamak amacıyla, niteliği düşürmemek koşuluyla üniversitelerin bünyesinde bulunan bu programlarının bölüm ve kontenjanları artırılmalı ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi kapsamındaki bu programlar örgün eğitim kapsamına alınmalıdır.

4. Eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği bölümü ile diğer fakülte ve yüksek okullardan mezun olup ve halen ilköğretim okullarının I. kademesinde görevli bulunan öğretmenlerin seviyelerini "alan bilgisi, öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, araştırma ve insan ilişkileri" boyutlarında "çok yeterli" duruma getirebilmek için denetmen ve uzman kişilerce okul çapında özel programlar uygulanmalı veya bu öğretmenlere yine denetmen veya uzmanlarca hizmet-içi eğitim programları düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Çoban, Ahmet. (1999). **Cumhuriyet Döneminde Eğitim II**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Dağlı, Abidin. (1998a). "İlköğretim Denetmenlerin Algılarına Göre İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlikleri". **Cumhuriyetin 75. Yılında İlköğretim. I. Ulusal Sempozyumu**. Ankara:Tekışık Yayıncılık. Ss.190-120.
- , (1998b). "İlköğretim Okulu Müdürlerinin Algılarına Göre İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yeterlikleri". **Eğitim ve Bilim**. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Ss. 35-43.
- Duman, Tayip. (1991). **Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihi Gelişimi)**. İstanbul:Milli Eğitim Basım Evi
- M. E.B. (1991a). **X. Milli Eğitim Şurası** (23-26 Haziran 1981). İstanbul: Tıpkı Basım. Milli Eğitim Basımevi.
- , (1991b). **XI. Milli Eğitim Şurası** (8-11 Haziran 1982). İstanbul: Tıpkı Basım. Milli Eğitim Basımevi.
- M.E.G.S.B. (1989). **XII. Milli Eğitim Şurası** (18-22 Haziran 1988). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- M. E.B. (1996). **Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği Toplantısı** (15-17 Haziran 1995). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- , (2001). **2001 Yılı Başında Milli Eğitim**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Oral, Behçet. (2000). "Alan Dışından Mezun Olup Sınıf Öğretmenliğine Atanan Öğretmenlerin Sınıf Öğretmenliğindeki Durumlarının Değerlendirilmesi." **Milli Eğitim**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Sayı:148, Ss. 37-41.

<http://www.ogretmenlersitesi.com> (Erişim tarihi: 08.03.2004).

<http://www.yok.gov.tr> (Erişim tarihi: 27.02.2006).